

Produktivitetskommisjonen
Finansdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 02.06.2015

Høringsinnspill fra Abelia til NOU 2015:1 Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd. Produktivitetskommisjonens første rapport.

Abelia viser til høringsbrev fra Finansdepartementet av 3. mars 2015, og leverer her våre innspill til produktivitetskommisjonens første rapport, samt anbefalinger til det videre arbeidet som ble definert av Finansdepartementet 29. april. Abelia er NHOs landsforening for kunnskaps- og teknologibedrifter, og mange av våre medlemsbedrifter vil være avgjørende for Norges fremtidige produktivitet.

Finansdepartementet har bestemt at kommisjonen i neste fase skal se spesielt på tre områder: 1. Teknologi, utvikling og innovasjon for en kunnskapsbasert økonomi, 2. Bedre bruk av arbeidskraftressursene, og 3. Tiltak for økt produktivitet i offentlig sektor.

Abelia er enig i at disse områdene bør stå sentralt i kommisjonens videre arbeid. Vi har derfor valgt å rette våre innspill direkte mot disse tre områdene. Avslutningsvis vil vi presentere konkrete tiltak, se side 20.

Produktivitet – Abelias tanker om videre grunnlag for vekst og velferd.

Kunnskap er en byggestein i videreutviklingen av Norge. Det betyr økt satsing i hele kunnskapsverdikjeden fra utdanning og forskning, via innovasjon og anvendelse, til kommersialisering av kunnskap og etablering av nytt næringsliv.

Abelia mener mange av kommisjonens analyser og forslag til forbedringsområder er viktige og riktige, men vi savner likevel en overordnet anerkjennelse av IKT. Kommisjonen trekker inn IKT på flere områder, men vi mener IKT som forutsetning for vekst blir undervurdert.

EUs digitale agenda har slått fast at IKT som egen sektor utgjør fem prosent av brutto nasjonalprodukt i EU, men bidrar til hele 50 prosent av produktivitetsveksten. I fjor fikk den svenske regjeringen fremlagt en rapport som viser at IKT stod for 42 prosent av produktivitetsveksten i Sverige i perioden 2006 til 2013. Nylig presenterte IKT-Norge en rapport som viser at tendensen er den samme i Norge.¹

Det er viktig for Abelia å påpeke at IKT ikke kan vurderes utelukkende som en næring med fremtidig potensial, men må regnes som en grunnleggende forutsetning for å øke produktiviteten i alle næringer og i offentlig sektor.

¹ <http://ikt-norge.no/wp-content/uploads/2015/05/Den-norske-IKT-næringens-verdiskapingsbidrag-rapport-2015.pdf>

Debatten om produktivitet ser dessverre ut til å handle om hvordan dagens arbeidstakere kan løpe fortere og jobbe raskere. Vi mener produktivitet handler mer om hvordan vi kan gjøre ting på en ny og smartere måte. Det innebærer innovasjon gjennom å la teknologi overta oppgaver som tidligere ble utført manuelt, men det innebærer også innovasjon gjennom å gjøre ting på nye måter og tenke annerledes om hvordan oppgaver i både privat og offentlig virksomhet bør løses.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen har påpekt at lyspæren ikke ble oppfunnet gjennom stadige forbedringer av stearinlyset. Det har han helt rett i. I forlengelsen av dette bør vi være åpne for nye måter å løse oppgaver på. I stedet for "stearinlys" eller "lyspære" bør vi etterspørre "belysning". Det gir større rom for innovasjon, som igjen kan ha store produktivetsgevinster. Kommisjonen har rettet en særlig oppmerksomhet mot det offentlige rolle som landets klart største innkjøper av varer og tjenester. Om det offentlige, med sin enorme innkjøpsmakt, etterspør med utgangspunkt i behov, ikke i detaljerte spesifikasjoner basert på kjente løsninger, vil det være et vesentlig bidrag til økt produktivitet, kunne gi økt kvalitet i offentlig tjenesteproduksjon og samtidig gi store positive ringvirkninger i og for norsk næringsliv.

Det må gå en tydelig linje gjennom utdanning, forskning, innovasjon, anvendelse og kommersialisering. Samspillet i denne verdikjeden er helt nødvendig for å kunne skape et samfunn som lett kan finne nye løsninger på nye utfordringer. Abelia konstaterer at Norge, sammenlignet med andre OECD-land, scorer lavt på ulike indekser som måler kvalitet og produktivitet i delene av denne verdikjeden. Vi mener det er behov for en helhetlig ny innovasjonspolitik, der Norges omstillingsutfordring omsettes i konkrete tiltak.

For 50 år siden var det få som spådde at Norge i stor grad skulle leve av olje og gass. På samme måte er det like vanskelig å spå hva vi som nasjon skal leve av om 50 år. I et land med høy velferd og kostbar arbeidskraft tyder alt på at vi ikke kan belage oss utelukkende på handel med råvarer eller arbeidsintensive næringer.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning prioriterer temaområder der Norge har konkurransefortrinn og som er strategisk viktige for Norge og for det internasjonale samfunnet. Kobler vi dette med en grunnleggende strategi for kunnskaps- og teknologiutvikling, kan vi både løse våre egne samfunnsutfordringer og samtidig legge grunnlag for et næringsliv som møter en voksende etterspørsel og er konkurransedyktig globalt.

1.0. Omstilling gjennom teknologi, utvikling og innovasjon for en kunnskapsbasert økonomi.

1.1 Tilgang på tilstrekkelig IKT-kompetanse

Produktivitetskommissjonen har varslet at de vil se på kunnskapskapital i form av utdanning og forskning, samt dens betydning for et lands evne til innovasjon og adopsjon av ny teknologi. Vi er skeptiske til antakelsen om at Norge utelukkende kan adoptere teknologi og teknologikompetanse fra utlandet. Norsk arbeids- og næringsliv trenger norsk IKT-kompetanse for å være uavhengig og konkurransedyktig. Like viktig er tilegnelsen av denne kompetansen for å kunne vurdere bruk og implementering av andre lands teknologi og kompetanse.

For å leve av kunnskap må vi ha en høyt utdannet befolkning med relevant fagkompetanse. IKT-fag blir særlig viktige fordi teknologi muliggjør nødvendig innovasjon og fornying på alle samfunnsområder. En analyse Tilväxsanalys og DAMVAD² har gjort i Sverige viser at digitaliseringen i stor grad har drevet produktivitetsutviklingen de siste 20 årene. IKT stod for 32 prosent av den svenske produktivitetsutviklingen i perioden 1995–2005, noe som økte til 42 prosent i perioden 2006–2013.

Perspektivmeldingen fra 2013 trekker fram IKT som en vesentlig årsak til Norges sterke produktivitetsvekst på 1990-tallet. Statistisk sentralbyrå (SSB) skriver i en fersk rapport at Norges intensive IKT-bruk er oversett som mulig forklaring på det såkalte norske produktivetsparadokset – at Norge er et av landene med høyest produktivitet til tross for lav satsing på forskning og utvikling (FoU). Foretakens IKT-investeringer viser seg å være viktige for innovasjon og enda viktigere for produktivitet.³ Finansnæringen har siden 2000 hatt en produktivitetsvekst på 4,5 prosent. De mener selv at digitalisering er den viktigste drivkraften.

Omstillingen av Norge forutsetter at norske bedrifter evner å ta i bruk ny teknologi, og dette er vi allerede gode på. I World Economic Forums (WEF) årlige undersøkelse om konkurransevne klatrer Norge fire plasser til en 11. plass av totalt 148 land.

Den gledelige nyheten for fremtidig IKT-kompetanse er at flere norske elever ønsker å studere disse fagene. Tall fra samordna opptak (figur 1) viser at søkertallene på IKT-fag har gått opp med 50 prosent siden 2011.⁴

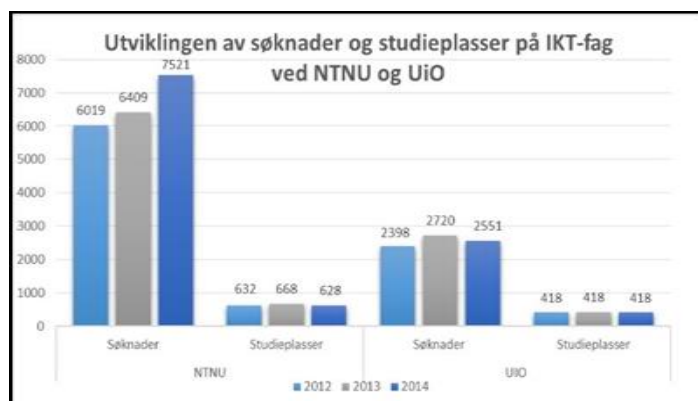
---

2 "Hur driver IKT produktivitet og tillväxt", Tilväxsanalys. – Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser. Dnr. 2014/002. September 2014.

http://www.stratresearch.se/Documents/Strategiprocessen/pm_2014_17_Hur+driver+IKT+produktivitet+och+tillv%C3%A4xt+Analyser+av+kvantitativa+data.pdf

3 <http://www.ssb.no/forskning/mikrookonomi/bedriftsatferd/hvor-viktig-er-ikt-investeringer-for-innovasjon-og-produktivitet>

4 Pressemelding fra Abelia 22. April 2015: <http://abelia.no/ikt/soekertallene-er-et-krav-om-flere-ikt-studieplasser-article3385-137.html>

Figur 1: Søknader og studieplasser innen IKT. Kilde: Samordna opptak

Framskrivninger viser at det vil være et stort behov for IKT-kompetanse i fremtiden. På bestilling fra Kommunal og moderniseringsdepartementet utarbeidet DAMVAD og Samfunnsøkonomisk Analyse⁵ en rapport som varsler en kritisk kompetansemangel om utdanningskapasiteten opprettholdes på dagens nivå. Felles for de scenariene rapporten har vurdert, er en urovekkende underdekning på folk med solide teknologikunnskaper. Avstanden mellom behov og tilgjengelig kompetanse varierer fra 24 til 113 prosent. I "beste" fall vil én av fire IKT-stillinger stå ubesatt i 2030. Arbeidskraftprognoser i Sverige viser et behov for 142 385 flere dataspesialister de neste 20 årene.⁶

Slike entydige signaler tilsier at det er nødvendig med en kraftig opptrapping i antall IKT-studieplasser i Norge, med påfølgende utvidelser i utdannings- og infrastrukturkapasiteten.

1.2 Fra å lære om IKT til å lære med IKT.

Én av de viktigste investeringene vi kan gjøre for å takle fremtidige omstillinger er å investere i et godt utdanningsløp. Norske elever må gå fra å lære *om* IKT til å lære *med* IKT. Mange av dagens elever og studenter skal ansettes i jobber som ennå ikke finnes, med teknologier som ennå ikke er oppfunnet, og løse problemer vi ennå ikke vet vil oppstå. Like viktig er det at barn og ungdom lærer seg kritisk refleksjonsevne, og en forståelse for at tidligere adskilte fagdisipliner i fremtiden vil gli over i hverandre og blir mer tverrfaglige. På samme måte som nye næringer oppstår i gråsoner mellom eksisterende næringer, vil også fremtidige fagdisipliner oppstå mellom dagens etablerte fag, ofte med teknologi som en viktig komponent. Abelia mener derfor det er avgjørende å få styrket IKT-kompetansen i alle ledd av det norske utdanningsløpet, med særlig vekt på pedagogisk anvendelse av IKT.

Skolen står overfor store utfordringer i integrering av digital læring i undervisningen. På de fleste lærerutdanningene er ikke IKT-emner obligatoriske, men ligger på siden av den øvrige undervisningen. Ifølge ICILS-rapporten⁷ fra Senter for IKT i utdanningen er det ren bingo og basert på personlige interesser om en lærerstudent er digitalt kompetent eller ikke. Hovedbildet er at norske skoleelever tilegner seg digitale ferdigheter hjemme, ikke på skolen. Det er et tankekors om målet er å sikre alle like muligheter og utdanne en digitalt kyndig befolkning.

5 "Dimensjonering av avansert IKT-kompetanse", DAMVAD. Juni 2014.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/aif/dokumenter/dimensjonering_avansert_ikt_kompetanse.pdf

6 "De nya jobben i automatiseringens tidevarv", Stiftelsen för strategisk forskning 2015.

<http://www.stratresearch.se/Documents/De%20nya%20jobben%20i%20automatiseringens%20tidevarv.pdf>

7 Norske resultater fra ICILS 2013, Utdanningsdirektoratet. November 2014

http://www.udir.no/Upload/Rapporter/2014/ICILS_rapport_rettet.pdf?epslanguage=no

Det finnes gode eksempler på skoler som arbeider målrettet med å ta i bruk digitale læremidler og systemer, men erfaringene og metodene må deles på en systematisk måte med andre skoler. De store – og for en stor del ubrukte – mulighetene ligger i å utvikle pedagogiske metoder som kan utnytte blant annet digitale læremidler og læringsanalyse-systemer. Dette kan bidra til å løse skolens kanskje største utfordring, nemlig å utløse potensialet i hver enkelt elev ved å tilpasse undervisningen til nivået elevene befinner seg på til enhver tid.

Abelia mener de digitalt integrerte skolene må gå fra å være unntaket til å bli regelen. Pedagogisk bruk av IKT må sterkere inn i lærerutdanningen, og i tillegg må lærerne få et tilbud om etter- og videreutdanning i pedagogisk bruk av IKT gjennom lærerløftet.

Norge trenger et fungerende marked for digitale læremidler og læringsanalyse-systemer som kan gi et større mangfold. I dag eksisterer det et monopollignende marked gjennom Nasjonal digital læringsarena (NDLA), og Abelia mener at denne interfylkeskommunale ordningen i stedet bør være en kompetent rådgiver og innkjøper for skoleeierne.

Det bør også innføres økonomiske incentiver for å stimulere til mer bruk av digitale læremidler, for eksempel gjennom fjerning av moms på slike læremidler. Et annet grep er å videreutvikle tilbudet om massive åpne nettkurs (MOOC) for lærere. Mange av metodene i MOOC er godt egnet til å utfordre og heve læringskvaliteten i den campusbaserte universitets- og høyskolesektoren, og kan også spille en viktig rolle i kompetanseheving og livslang læring i arbeids- og næringslivet.

I Sundvolden-erklæringen lovet regjeringen å etablere en teknologisk skolesekk etter modell fra den kulturelle skolesekken. Realisering av skolesekken bør gjøres om til et nasjonalt oppdrag for landets regionale vitensentre i samarbeid med innovative bedrifter.

1.2.1 Kreativitet er avgjørende i omstilling

Øvelser i kreative fag stimulerer barn til å tenke selvstendig, bli mer innovative og dermed se nye løsninger og sammenhenger. EUs utdanningsministre vedtok ett sett med rådskonklusjoner om barnehagens og skolens rolle for å fremme kreativitet, innovasjon og digital kompetanse på sitt rådsmøte 18. mai⁸. Dette bør også Norge se nærmere på.

Grunnleggeren av Apple, Steve Jobs, var først og fremst et teknologisk geni, men han hadde også en grunnleggende forståelse for at designprosessen styrker produktets markedsposisjon. Norske utdanningspolitikere ser ofte til Finland som har lyktes med å koble kreativitet og teknologi. Dette er også fundamentet for Aalto-Universitetet i Helsinki⁹. Deres faglige styrke er tverrfagligheten, hvor de har utviklet nye ledelsesformer som kombinerer økonomi, teknologi og design. De mener dette er den ledelseskompetansen man vil trenge i fremtiden.

Kreative fag og ledere er og må anerkjennes som viktige drivere i utvikling av norsk næringsliv og offentlig sektor. Kreativitet er avgjørende i alle innovasjonsprosesser. Det handler om evnen til å se nye sammenhenger og muligheter for samarbeid. Skal vi lykkes i et globalt marked må vi utvikle en forståelsesramme som gjør at fargeblyanten forenes med kalkulatoren.

⁸ <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/kreativitet-og-toleranse-pa-den-europeiske-utdanningsagenden/id2413033/>

⁹ Aalto Universitetet i Finland. <http://www.aalto.fi/en/about/organization/>

Tjenestedesign er et eksempel på en kreativ prosess som kan gi bedre løsninger og økt verdi. Norsk Designråd har hatt mange spennende prosjekter som har gitt effektivisering og forenkling av systemer og tjenester innen helse, utdanning og næringsliv. For eksempel ga nytt design av arbeidsprosessene kraftig reduksjon av brystkreftkøen ved Oslo universitetssykehus¹⁰. Designprosessen setter brukerne i sentrum av utviklingsprosessen og inviterer til å tenke helt nytt.

Kreativitet genererer nye ideer, enten det er nye måter å studere eksisterende problemer på, eller å se nye muligheter i utnyttelse av teknologier eller markedsendringer. Innovasjon er hensiktsmessig kommersiell utnyttelse av slike nye ideer – en prosess som fører til nye produkter, tjenester eller måter å drive forretning på. Design er forbindelsen mellom kreativitet og innovasjon, og design omformer ideer til praktiske og attraktive løsninger for brukere og kunder.

Abelia mener derfor det er viktig at det finnes gode ordninger for å stimulere til økt bruk av kreativitet i næringslivet. I dag er det allerede definert en kreativ bransje, og disse leverer kreative varer og tjenester som øker omstillingsevnen i andre bransjer og offentlig sektor.

Abelia ber kommisjonen se på hvordan etterspørsel etter kreative løsninger og kompetanse kan utvikles i det offentlige og se på virkemidler som kan forsterkes for mer og riktig bruk av kreativitet gjennom hele kunnskapsverdikjeden.

1.3. Kapital, kompetanse og konkurranse for økt kommersialiseringstakt og mer næringsrettet forskning

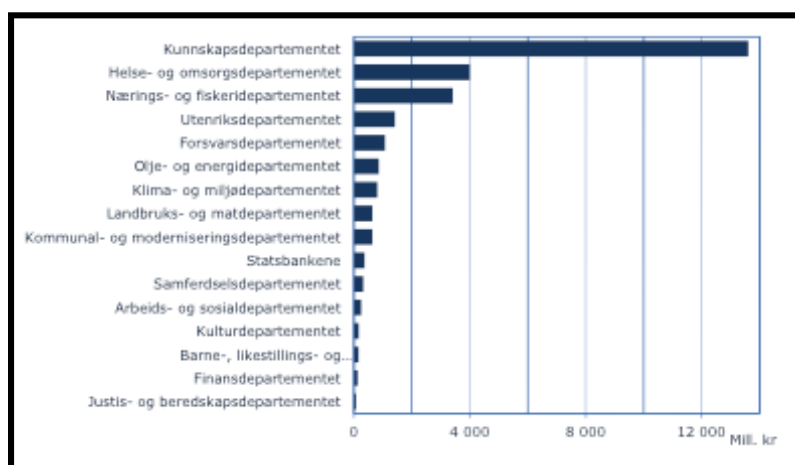
Produktivitetskommisjonen ønsker i sitt videre arbeid å se på ”kunnskapsøkonomien” og dens økende betydning for produktivitetsveksten fremover. I dette arbeidet vil kommisjonen legge særlig vekt på sammenheng og samspill mellom det som skjer i utdannings- og forskningssystemet og det private næringsliv.

Abelia organiserer medlemmer i hele verdikjeden fra skoler og utdanningsinstitusjoner, via frittstående forskningsinstitutter til innovasjonsselskaper, kommersialiseringsbedrifter og næringsklynger. Samtidig organiserer vi store selskaper som bestiller, produserer og forvalter egne forsknings- og utviklingsprosjekter. I dette landskapet er vår sammensatte medlemsmasse eksperter på hver sin side, men også i samspill om hvordan virkemidlene i dag fungerer og hvordan de kan bli bedre.

1.3.1 Samfunnets behov må styre forskningsmidlene

Abelia mener at norsk forskning er best tjent med å opprettholde og videreutvikle to velfungerende forskningssektorer med ulike kjerneoppgaver (i tillegg til helseforetakenes og næringslivets FoU-aktivitet). UH-sektoren og instituttsektoren har ulike samfunnsoppdrag, ulike eierskap, ulike styrings- og finansieringssystemer, ulike regelverk, ulike ledelses- og organisasjonsformer, ulike tilsettingsformer og karrieresystemer og ulike kulturer som begge er utviklet og tilpasset ulike kjerneoppgaver. Ved å videreutvikle profil og egenart – gjøre det en er best på – blir institusjonene tydeligere og mer relevante. Like viktig er det at en tydeliggjøring av profil og arbeidsdeling innen norsk forskning vil gi bedre kvalitet, og mer ressurseffektivitet i sektoren som helhet.

¹⁰ "Designere reduserte brystkreftkøen", Fagbladet Dagens medisin 04. november 2013.
<http://www.dagensmedisin.no/nyheter/--designere-fjernet-brystkreftkoen/>

Figur 2: Indikatorrapporten 2014. Kilde: Forskningsrådet.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning representerer et taktskifte i norsk forskningspolitikk. Abelia mener den er et godt verktøy for de videre forskningsprioriteringene, og vi er spesielt glad for at Stortinget enstemmig har prioritert fem tematiske områder for norsk forskning. Det er ikke likegyldig hvor norske forskningsmidler anvendes – de må rettes mot strategisk viktige områder for Norge. Langtidsplanens suksess avhenger av i hvilken grad den følges opp med økonomisk forpliktende opptrapping på de tematiske prioriterte områdene, noe som betyr at også de ulike sektordepartementene må prioritere forskning på sine områder (Se figur 2).

Abelia er glad for målet om at tre prosent av BNP skal gå til FoU innen 2030, og at offentlig finansiert forskning skal utgjøre én prosent innen 2019. Hvis næringslivets andel av forskningsinnsatsen skal øke til to prosent av BNP innen 2030, er det behov for en ytterligere økning i offentlig finansiert forskning i en overgangsperiode fra 2019 til 2030. Denne økningen må rettes inn mot virkemidler som utløser næringslivsforskning. I tillegg til å forsterke virkemidler med dokumentert effekt, bør kommisjonen vurdere behovet for nye virkemidler for økt forskningsbasert innovasjon. Her er innovative offentlige anskaffelser ett eksempel på tiltak som kan øke forskningsbasert innovasjon i næringslivet.

Den varslede veksten i offentlige forskningsmidler må kanaliseres til de prioriterte tematiske områdene som er nevnt i langtidsplanen: muliggjørende teknologier, klima og miljø, fornyelse i offentlig sektor, hav og et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv. Samtidig må man prioritere de næringsrettede virkemidlene i Forskningsrådet som skal bidra til konkurransekraft og innovasjonsevne, som SkatteFUNN, BIA, FORNY og Nærings-PhD.

Forskningsrådets fordeling av forskningsmidler til forskningsinstitusjonene, næringslivet og offentlig sektor gjennom tematiske store programmer har vist seg svært vellykket og virksom. Gjennom Forskningsrådets konkurransearenaer blir politiske tematiske prioriteringer overført til forskningsprioriteringer gjennom et stort spekter av virkemidler – fra grunnleggende forskning til anvendt forskning, innovasjon og kommersialisering i samspill med brukere av ny kunnskap.

Abelia mener at veksten i forskningsmidler må fordeles til forskningsmiljøene gjennom Forskningsrådets konkurransearenaer. Gjennom åpen konkurranse mellom forskningsmiljøene vil de beste miljøene og forskningsprosjektene utvikles,

forskningsmidlene vil bli brukt mest mulig effektivt, og Norge vil ha de beste forutsetninger for å bygge ny kunnskap og verdensledende miljøer.

Vi oppfordrer kommisjonen til å ta med disse innspillene i sitt videre arbeid med å analysere virkemidler for mer næringsrettet forskning for fremtiden.

1.3.2 Ytterlige stimuleringsmidler for EU-forskning kan gjøre Norge mer konkurransedyktig

99 prosent av all forskning skjer utenfor Norges grenser. Hvis norsk næringsliv skal være konkurransedyktig internasjonalt, og samtidig bidra til de store samfunnsutfordringene både nasjonalt og globalt, må vi stimulere til mer forskningsdrevet innovasjon og utvikling. Da er det helt avgjørende at Norge deltar aktivt i EUs forsknings- og innovasjonssamarbeid Horisont 2020.

Abelia berømmer regjeringens beslutning om full deltakelse i Horisont 2020, og mener det er en spesielt god prioritering å øke stimuleringsmidlene (STIM-EU) for forskningsinstituttene. Forskningsinstituttene er godt egnet for EUs forsknings- og innovasjonsprogram, men på grunn av lav basisfinansiering har de vesentlig dårligere finansieringsordninger i EU enn utdannings- og høyskolesektoren og andre lands institutter. Til tross for dette står instituttene likevel for en relativt større andel av norsk EU-forskning enn de andre forskningsutførende sektorene i Norge. Totalt utfører de 40 prosent av EU-forskningen og 25 prosent av den nasjonale forskningen. Potensialet for økt deltakelse fra forskningsinstituttene er stort. Ikke minst viktig er det at forskningsinstituttene også samarbeider med bedrifter og offentlige virksomheter i EU-forskningen. De første resultatene fra Horisont 2020 viser at forskningsinstituttene har god suksessrate, men at det sendes for få søknader fra Norge. For instituttene er kostnaden med utvikling av EU-søknader en flaskehals som gjør at antallet søknader begrenses.

Kommisjonen bør i sin rapport se på hvordan eksisterende og nye virkemidler kan understøtte ambisjonen om økt deltakelse.

1.3.3 Økt kommersialiseringstakt krever tilgang på kapital og kompetanse

Et av regjeringens uttalte mål er å styrke programmer for kommersialisering av forskningsresultater blant studenter og forskere. Vi mener det vil være ett av mange riktige grep for å skape flere nye bedrifter med internasjonalt vekstpotensial. I store deler av det "nye næringslivet" finnes mye kompetanse og gode bedrifter med vekstpotensial, men nesten ingen risikovillig og kompetent kapital. Risikoen innovative bedrifter møter kan håndteres, men det krever at nye bedrifter kobles med kompetente private kapitalmiljøer og industriell ekspertise i det etablerte næringslivet.

I dag sløses det med de gode ideene. Gjennom teknologioverføringskontorene (TTO) ved de norske universitetene ble det produsert 578 konkrete kommersialiseringsideer i 2013. 61 av disse ble vurdert for støtte gjennom FORNY2020, men færre enn 20 fikk økonomisk støtte for videre utvikling.

En fersk undersøkelse fra Menon Business Economics¹¹ viser at det har vært en stor økning i antall ideer, prosjekter, lisenser og bedriftsetableringer i perioden 2012-2014. (Se figur 3).

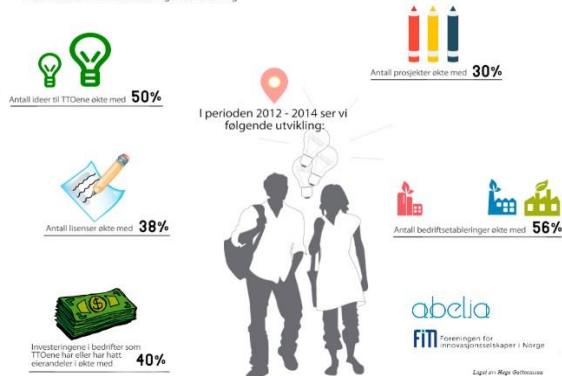
¹¹ Årsrapport 2014 – Porteføljeanalyse for Technology Transfer Offices – Menon Business Economics

Når gode ideer blir lønnsomme

TTOenes rolle i kommersialiseringen av forskning

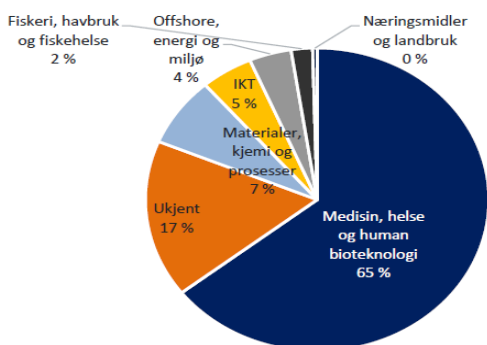

Figur 3: Kommersialisering i TTOer 2012-2014
Kilde: Abelia/Menon Business Economics.

Det tyder på at langsiktig profesjonalisering av TTOene nå bærer frukter, og at systematisk kommersialiseringsarbeid er i ferd med å bli en mer integrert del av forskningsinstitusjonenes virke.

Likevel er det fortsatt slik at vitenskapelig ansatte som ønsker å ta del i kommersialiseringsarbeid må prioritere sine ressurser mellom mange tidskrevende aktiviteter. Forskning, formidling og undervisning er de viktigste kravene. Kunnskapsdepartementet stiller til universiteter og høyskoler gjennom tildelingsbrev. Siden dette er krav som måles skyves fokus vekk fra kommersialisering og næringslivssamarbeid. Abelia mener at målet om økt kommersialiseringsaktivitet kan oppnås gjennom en langt tydeligere prioritering av kommersialisering og næringslivssamarbeid i tildelingsbrevene til de offentlige universitetene og høyskolene. Å tydelig prioritere kommersialisering som en av UH-sektorens viktige oppgaver betyr selvsagt ikke at alle forskere skal bli entreprenører, men det vil sørge for å gi incentiver.

Menons rapport dokumenterer økt kommersialiseringstakt gjennom TTOene, og at resultatene er spesielt gode de siste to årene. Kraftig økt interesse fra private investorer viser videre at kvaliteten i selskapene som kommer fra TTOene øker i takt med kvantiteten. (Se figur 4).

Figur 4: Kapitalinnhenting fra TTOene utgjorde 1,2 milliarder kroner i 2014.
Kilde: Abelia/Menon Business Economics.

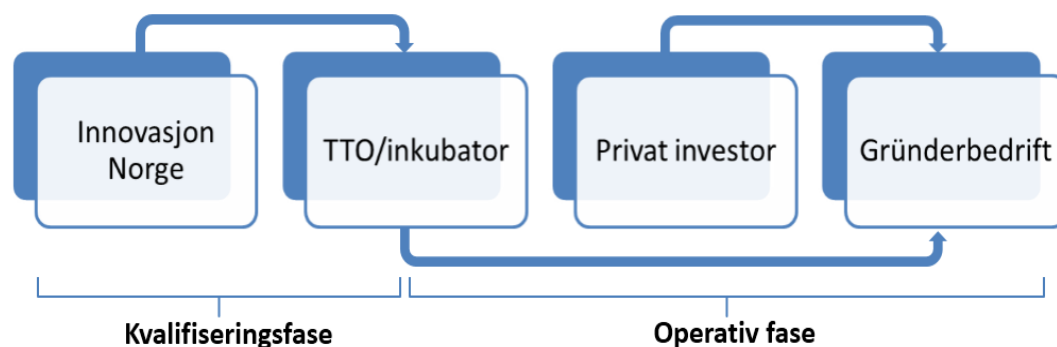

Abelia mener produktivitetskommissjonen bør se på flere tiltak som kan bidra til å øke kommersialiseringstakten, slik at potensialet omsettes i vekst, verdiskaping og nye arbeidsplasser. Den store veksten i investeringer de siste årene skyldes primært noen få store investeringer i Life Science-bedrifter, noe som er en global trend og en bekreftelse på kvaliteten i den norske Life Science-klyngen, særlig innen kreftbehandling.

Til tross for økte private investeringer er mangel på kapital den viktigste begrensningen for økt vekst i flere selskaper. Det viktigste arbeidet til TTOer og inkubatorer er å kvalitetssikre team, og etablere en forretningsmodell som testes opp mot potensielle kunder. Det er dette arbeidet som minimerer investorrisiko og øker tempoet mot markedet. Likevel er det få og små kompetente kapitalmiljøer i Norge innen nyskapende næringsliv.

Nasjonal pre-såkornordning

- Forvalter 100 MNOK	- Söker på ramme (5-20 MNOK)	- Forplikter å investere x kr	- Mottar investering
- Søkbar ramme/åpen konkurranse	- 5-7 tildeles andel av ramme	- Matches av TTO/inkubator	- Tilføres kapital + kompetanse
- Gir mandat, revisjon i ettertid	- Investerer som egenkapital	- Får oppside ved gevinst/exit	- Beholder markedsfokus
- Co-investor gjennom matching	- Deler oppside ved exit med IN	- Gis opsjon på følgeinvestering	- Vokser raskere
- 30 % risikoavlastning			- Maks 3 år gammel bedrift

Figur 5: Nasjonal pre-såkornordning. Kilde: FIN/Abelia.

Abelia har spilt inn et konkret og utredet forslag til regjeringen om en etablering av en nasjonal pre- såkornordning¹², hvor staten matcher privat kapital i en tidlig fase. Etter forhandlinger om revidert nasjonalbudsjett i juni 2015 presenterte samarbeidspartiene og regjeringen at de vil etablere et pre-såkornfond, med en startkapital på 40 millioner. Abelia applauderer denne starten, men oppfordrer regjeringen til å øke investeringene for å oppnå bedre effekt gjennom ordningen i fremtiden. (Se figur 5)

En pre-såkornordning vil etableres uten nye organisasjoner eller strukturer, men gjennom å få på plass en mekanisme for et mer effektivt samspill mellom Innovasjon Norge, inkubatorer og TTOer i en kvalifiserende fase, og mellom TTO/inkubator, private investorer og gründerbedrifter i en operativ investeringsfase. Dette kan få flere gründerbedrifter til å vokse raskere og lykkes internasjonalt i en tid der norsk økonomi må omstilles.

Det sentrale programmet for kommersialisering er Forskningsrådets FORNY2020, som ble styrket med 50 millioner kroner i 2014. Potensialet for økt kommersialisering er imidlertid

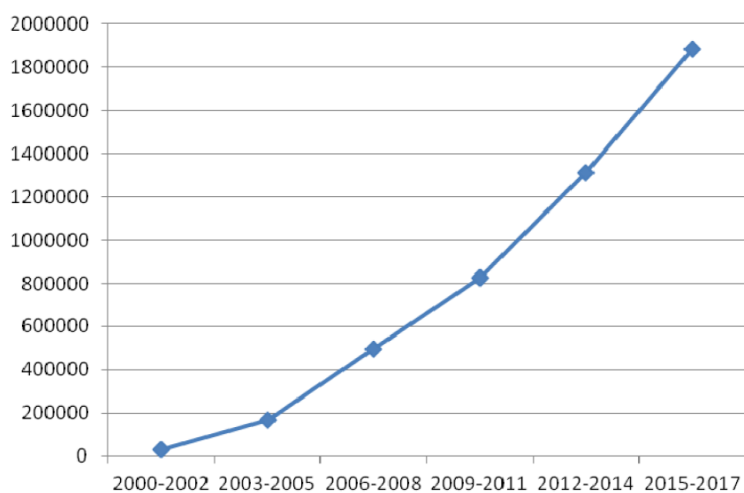
¹² Kilde: Nasjonal pre-såkornordning (2014). Forslag fra Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (FIN - et bransjeforum i Abelia)

langt større, særlig hvis det åpnes for at også studenter i større grad får større muligheter til å gjennomføre kommersialiseringsprosjekter.

Dette er en økende trend både i Norge og internasjonalt, og det kan vises til svært gode resultater. Problemet er at hverken FORNY2020 eller rammeavtalene med universitetene finansierer arbeidet med studentideer, noe det kan åpnes for med et finansielt utvidet FORNY2020-program.

Abelia har derfor spilt inn et krav om en styrking av Forskningsrådets FORNY2020-program til 300 millioner kroner per år. Dette vil finansiere økte midler til verifisering av ideer, og utvikling av nye bedrifter gjennom lokale prosjektmidler til TTOene, noe som omfatter studentdrevne bedrifter. Siden 1995 har det blitt brukt 1,7 milliarder kroner på FORNY-programmet, og en evaluering utført av Nordlandsforskning¹³ anslår at den totale verdiskapingen i bedriftsporteføljen vil passere 15 milliarder kroner for årene 1995-2017. (Se figur 6)

Figur 6: Verdiskaping i forskningsbaserte selskaper og lisenser støttet av FORNY-programmet" Kilde: Nordlandsforskning og NIFU, 2013.

I tillegg er det sterke grunner til å anta at det vil skje en del oppkjøp i porteføljen som ikke blir fanget opp av denne framskrivningen. Kommersialisering av forskning er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og vil bli stadig viktigere i en kunnskapsbasert økonomi som den norske.

Kommisjonen påpekte i sin første rapport at Norge investerer forholdsvis små ressurser i kommersialisering av forskning. I det videre arbeidet med forslag til tiltak, mener vi etablering av en pre-såkornordningen og en styrking av Forny2020 svarer opp denne utfordringen.

¹³ "Verdiskaping i forskningsbaserte selskaper og lisenser støttet av FORNY-programmet" (Nordlandsforskning og NIFU, 2013)

2.0. Omstilling gjennom bedre bruk av arbeidskraftressursene.

I Kapittel 1.1 konkluderte vi med at den teknologiske kompetansen i befolkningen må løftes. Dette gjelder særlig områdene som i dag utfordrer våre velferdsordninger. Helse- og omsorgssektoren er ett av disse områdene hvor teknologi kan spille en avgjørende rolle for å dempe veksten av utgiftene.

Arbeidskraften er i endring, og stadig flere virksomheter definerer seg som kunnskaps- og teknologibedrifter. Kunnskapsbedrifter er kjennetegnet ved kompetente og motiverte medarbeidere som er bedriftens viktigste – og ofte eneste - ressurs.

For å være konkurransedyktig i en stadig sterkere global konkurranse er det avgjørende for bedriftene å fremstå som attraktive arbeidsgivere, slik at de kan tiltrekke seg og beholde de beste hodene. Bedriften og de ansatte har også ofte sammenfallende ønsker om mer fleksible rammer for arbeidstid.

2.1 En bærekraftig helse- og omsorgssektor

Helse- og omsorgssektoren er vår største landbaserte sektor og ikke bærekraftig slik den i dag er organisert. Det blir færre yrkesaktive til å finansiere den, samtidig som det blir flere eldre og det vil stilles stadig større krav til kvalitet. Andelen sysselsatte i helse - og omsorgssektoren har steget fra fem prosent i 1970 til 19 prosent i 2013. Norge har de høyeste helseutgiftene per innbygger i Norden, og nest høyest i verden, i tillegg til den største veksten i utgifter. Veksten har kommet til tross for at andelen eldre over 60 år har sunket de siste 20 årene. Innen 2050 vil andelen eldre over 60 år doble seg, mens andelen eldre over 80 år vil doble seg allerede innen 2035.¹⁴ For å trygge velferdsstaten er vi nødt til å tenke innovasjon – nye måter å jobbe på og velferdsteknologiske løsninger.

Omstillingen av helse- og omsorgssektoren går langsomt. Næringslivets potensial som innovasjonspartner og løsningsleverandør er i liten grad realisert. Det er stort behov for kunnskap og forskning. Innovasjon i den norske omsorgssektoren vil i hovedsak skje i et samspill mellom kommuner og privat næringsliv. Innovative teknologiske løsninger er allerede tilgjengelige, men tas ikke i bruk. Det skyldes blant annet at kommunene fortsatt ikke har tilstrekkelig kjennskap til teknologiske muligheter for nye og mer effektive tjenester, og det er begrenset kompetanse på innovasjon gjennom offentlige innkjøp og budsjetteringsprosesser. I innkjøpsprosessene skiller det i for liten grad mellom driftsmessige oppgaver og langsiktige investeringer.

Det er grunn til å tro at fremtidens eldre vil ha bedre forutsetninger for selv å ta i bruk velferdsteknologi og ta større ansvar for egen velferd og helse. For det offentlige innebærer det reduserte kostnader, for den enkelte større frihet og trygghet. Abelia mener det kan være grunn til å vurdere skattemessige eller andre incentiver for å fremme en slik ønsket utvikling.

Abelia er videre opptatt av å styrke samspillet med frivillige aktører, samt å stimulere til aktivitet for og på tvers av frivillige organisasjoner. Frivillighet har egenverdi og er noe annet og mer enn et alternativ til kommersielle og offentlige tjenestetilbydere. Det er grunn til å tro at stadig flere eldre vil ønske å bruke noe av sin tid til frivillig arbeid. Norge har en lang tradisjon for samfunnsinnovasjon gjennom frivillige organisasjoner. Det vil være riktig og viktig å se på hvordan dette potensialet kan utvikles ytterligere, i møte med nye

¹⁴ Kilde: SSB, Damvad og Finansdepartementet.

samfunnsutfordringer. For å stimulere til innovasjon, skalering og rask innføring av nye løsninger i kommunene, er det behov for kraftige insentiver.

Abelia har derfor foreslått at det opprettes en ordning der kommunale tiltak for innovative løsninger i helse- og omsorgssektoren utløser statlige bidrag. Ordningen bør bare utløse tilskudd dersom kommunene bidrar. En slik ordning vil gi insentiver til implementering og større kraft i omstillingen av helse- og omsorgssektoren. Abelia mener ordningen bør ha en statlig ramme på 500 millioner kroner.

Vi oppfordrer kommisjonen til å se særlig på helse- og omsorgssektorens behov, potensialet for innovasjon og bruk av ny teknologi, og incentivordninger for privatpersoner og kommuner.

2.2 Kunnskapsmedarbeideren trenger en moderne arbeidsmiljølov

Stadig flere norske bedrifter opererer i et internasjonalt marked med høye krav til tidsfrister, pris og kvalitet. Mange bedrifter jobber prosjektbasert og er avhengig av å kunne levere til avtalt tid. Stadig flere har oppgavestyrt jobber der det viktigste er at jobben blir gjort, ikke hvor og når den gjøres. Med kunder og leverandører i andre deler av verden, vil det stadig oftere bli nødvendig å jobbe mer konsentrert i noen perioder, for deretter å jobbe mindre når det er færre oppdrag.

Tilgang på ny teknologi har gitt oss muligheter vi ikke hadde tidligere. YouGov har utført en undersøkelse for Telenor som viser at hver sjette kontormedarbeider gjør minst halvparten av arbeidet sitt utenfor kontoret, mens 28 prosent jobber på vei til og fra jobben.¹⁵

Globaliseringen og ny teknologi har utviklet behov og ønsker om mer fleksibilitet fra både arbeidsgiver og arbeidstager. Fleksibilitet er også blitt en av de sterkeste trendene i arbeidslivet de siste fem årene, fastslår arbeidslivsforsker og instituttleder Arild H. Steen i Arbeidsforskningsinstituttet.¹⁶

Undersøkelser viser at opplevelsen av fleksibilitet og mulighet til å bestemme over egen arbeidstid gir økt trivsel i jobben. Frykten for at økt fleksibilitet og antatt større krav fra arbeidsgiver skal føre til mer sykdom blir motbevist gjennom et fortsatt lavt legemeldt sykefravær i Abelias medlemsbedrifter. Gjennom flere år har sykefraværet ligget under tre prosent.¹⁷

Etter revideringen av arbeidsmiljøloven som trer i kraft 1. juli 2015 har det vært en debatt om reversering av noen av tiltakene. Det mener vi er hverken ønskelig eller fremtidsrettet. Skal den norske arbeidskraften være konkurransedyktig og produktiv må det norske arbeidslovverket være tilpasset det internasjonale arbeidsmarkedet vi vil møte i fremtiden. Fleksibilitet er ikke en trussel mot norske arbeidstakere, men et konkurransefortrinn for bedriftene de er en del av og et gode for den enkelte. I kommisjonens videre arbeid for å finne ut hvordan man best utnytter arbeidskraften, ber Abelia kommisjonen fokusere på hvordan man kan stimulere eksisterende og fremtidig arbeidskraft til å ta i bruk ny teknologi.

¹⁵ <http://www.telenor.com/no/media/pressemeldinger/jobber-pa-vei-til-jobben/>

¹⁶ http://www.nef.no/xp/pub/topp/aktuelt/nef_nyheter/655529

¹⁷ <http://abelia.no/hms/sykefravaerstellene-for-4-kvartal-og-aaret-2014-article3372-133.html>

3.0. Omstilling gjennom treffsikre tiltak for økt produktivitet i offentlig sektor.

Regjeringen Solberg har vært opptatt av å forbedre, fornye og forenkle offentlig sektor. Jakten på tidstyver, kommunesammenslåing og en offensiv digitalisering av tjenester er noen av verktøyene regjeringen har prioritert. Abelia applauderer disse initiativene, men mener det fortsatt er et stort potensial for enda bedre effektivisering.

Det er mennesker som fornyer, ikke systemer eller prosesser. Økt produktivitet krever derfor en bred kompetanse på ledelse og styring. Abelia mener endringsledelse blir for lite vektlagt som en del av prosjektplanlegging og gjennomføring i offentlige virksomheter.

Samtidig må det utvikles rammebetingelser som muliggjør endring. Sektorer som har blitt deregulert, kan vise til økt effektivitet og kvalitet, nye markeder og konkurransedyktighet.

Årlig kjøper staten varer og tjenester for mer enn 430 milliarder kroner¹⁸, og i dette beløpet mener Abelia det ligger et enormt potensial for stimulering til mer innovasjon og FoU. I stedet for å bruke gårsdagens svar på morgendagens utfordringer, må vi etterspørre løsninger som ikke finnes – på behov som allerede er til stede. Ved å stille krav om innovasjon kan det offentlige bruke de samme pengene to ganger gjennom å få både optimal leveranse og økt innovasjon.

Metode og krav vil variere, men heldigvis finnes det gode modeller fra andre land. Her bør kommisjonen se nøye på våre og NHOs innspill, og sterkt presisere i sin neste rapport at dette arbeidet må systematiseres og prioriteres ytterligere enn det gjør i dag.

3.1 Innovative offentlig anskaffelser vil bidra til omstilling

Senest i 2013 la daværende regjering frem en strategi for mer innovasjon gjennom offentlig anskaffelser¹⁹, og i en spørretime 8. april 2015 uttalte statsminister Erna Solberg: *vi har en stor offentlig sektor som kan være en bedre innkjøper og være med på å skape grunnlag for nye bedrifter og derfor skape grunnlag for innovative områder.*²⁰ Det mangler ikke ambisjoner på dette feltet, men utfordringene ligger i systemet og mangel på tiltak som korrelerer med hverandre.

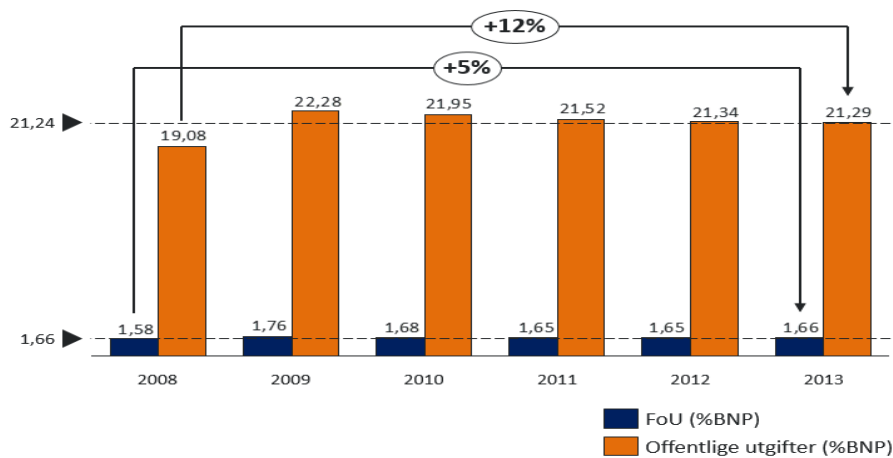
Norge utnytter ikke muligheten som veksten i offentlig sektor og store samfunnsutfordringer representerer for kunnskapsinnhenting. Mens vi siden 2008 har hatt en økning i offentlige utgifter på 12 prosent av BNP, har økningen for FoU bare vært fem prosent (Se figur 7).

¹⁸ Tall hentet fra SSB, publisert 23. januar 2015. <https://www.ssb.no/offinnkj>

¹⁹ Pressemelding 14.02.2013 fra Nærings og handelsdepartementet under regjeringen Stoltenberg 2.

<https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/mer-innovasjon-og-smartere-innkjop-i-sta/id714460/>

²⁰ Spørretimen på Stortinget 8. April 2015, referat lest 8.mai 2015: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2014-2015/150408/muntligsporretime/#a8>

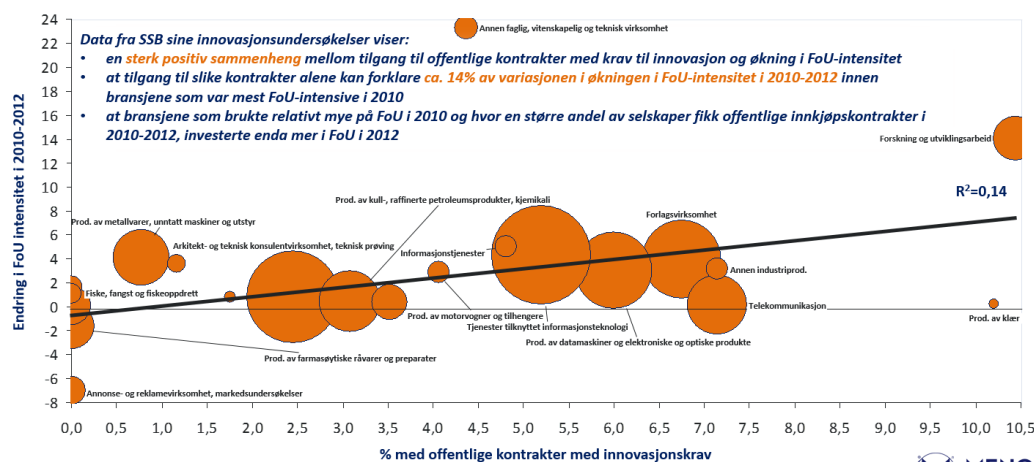

Figur 7: Offentlige utgifter og FoU som andel av BNP. Kilde: Abelia/Menon.

Det er et uttalt politisk mål at tre prosent av BNP skal gå til FoU innen 2030, hvorav én prosent skal være fra det offentlige. Det finnes knapt noe bedre virkemiddel enn å fremskaffe disse midlene gjennom offentlig anskaffelser. Midlene er der, det handler kun om å stimulere til at flere av disse midlene får et krav til innovasjon.

Ikke bare er det et stort potensial i å høste mer FoU gjennom offentlige anskaffelser, men vi ser at dette også vil ha en stor effekt på den generelle innovasjonsintensiteten i norsk næringsliv. Når det stilles krav til høyere ambisjoner for forskning og innovasjon (FOI) i offentlig anskaffelser kan vi forvente en mangedobling i innovasjonsintensiteten i forhold til ordinære anskaffelsesprosesser.

Analysebyrået Menon har utarbeidet en økonomisk rapport på dette for Abelia, og tallene viser at så mye som seks prosent av variasjonen i FoU-intensiteten mellom næringene kan forklares med tilgang til offentlig innkjøpskontrakter med innovasjonskrav. Dette tallet stiger til 24 prosent når man tar utgangspunkt i allerede FoU-intensive næringer. Det er altså en klar sammenheng mellom bedrifters deltakelse i offentlig anskaffelser med innovasjonskrav og vesentlig økt FoU-intensitet (Se figur 8)

Kilder: Menons analyse; Data fra Verdensbanken og SSB

3.1.1 Overordnede grep for bedre innovasjon i anskaffelsesprosessen.

Oppdragsgivere etterspør som oftest ikke en løsning på et behov, men derimot en beskrevet vare eller tjeneste. Leverandørene får dermed ikke mulighet til å vise ulike løsninger, fordi produktet allerede er definert. I følge en utredning foretatt av de fire helseregionene er det vanlig at oppdragsgivere spesifiserer krav med utgangspunkt i allerede kjente produkter og tjenester, fordi det oppleves arbeidskrevende å tilpasse seg nye løsninger. Det offentlige motarbeider på denne måten innovasjon og bedre løsninger. Ved å åpne for alternativer gjennom å stille krav til ytelse eller funksjon, vil leverandørene konkurrere om den klokkeste måten å oppfylle det offentliges behov.

Det blir noe annerledes ved kjøp av kunnskapstjenester. Her vil det være naturlig å stille krav om en viss kompetanse som må oppfylles for at leverandøren skal få anledning til å levere tilbud. Det kan for eksempel være utdanning, erfaring og referanseprosjekter. Kompetanse kan imidlertid også være avgjørende i forhold til innholdet i leveransen. Dersom det ikke skal være anledning til å vektlegge kompetanse ved vurdering av tilbudene, vil det ofte ende med at oppdragsgiver må legge avgjørende vekt på pris fordi det blir stående igjen alene, eller kanskje sammen med oppgaveforståelse dersom det er et tildelingskriterium.

Det er derfor en åpning for å tillegge kompetanse vekt også i tildelingsvurderingen, men da må det knyttes til personellet som blir tilbudt, og ikke til leverandøren som sådan. Under kvalifikasjonskravene vurderes da generelle forhold ved leverandøren, mens man under tildelingskriteriene ser på mer oppdragsspesifikke forhold ved personellet som skal utføre oppdraget.

3.1.2 Tre modeller for bedre innovasjon i anskaffelsesprosessen

1) Internasjonalt er det vanlig praksis å sette av ca. tre prosent av prosjektkostnaden i samferdselsprosjekter til forskning og utvikling. Avsetningen betraktes som en investering som vil betale seg gjennom kortere byggetid, lavere bygge- og livsløpskostnader, samt muligheten for å bygge smartere med mindre utslipp og energiforbruk. Dermed bidrar avsetningen til permanente forbedringer i sektoren. Det vil naturligvis avhenge av anskaffelsen, men vi foreslår at det settes av en prosentandel av den totale rammen til FoI. Denne modellen kan spesielt utnyttes i større innkjøp.

Et konkret eksempel er ferjefri E39 som skal stå mellom 100 og 200 år, og som må bli en vei for framtidens transport. E39-prosjektene omfang er totalt sett formidable, og det er vanskelig å finne tilsvarende prosjekter selv utenfor Norge. Flere av de konstruksjonene som skal til for å krysse fjordene vil være større enn det som finnes i dag, de må designes for lengre levetid, i tillegg til at enkelte tekniske konsepter hittil aldri har vært prøvd.

Internasjonalt går det gradvis mot sterkere innslag av andre energikilder enn de fossile også for transportsektoren, og i sin hvitbok for transport har Europakommisjonen lagt opp til at all transport i urbane strøk skal drives av ikke-fossile drivmidler innen 2050. Samtidig har FN's klimapanel slått fast at utslippene av klimagasser fremskynder klimaendringer, og må reduseres med 50 prosent innen 2050. Dette vil i stor grad påvirke utvikling og bruk av drivmidler og kjøretøytyper også på det regionale og nasjonale transportområdet. Når slike teknologiendringer først kommer i gang, vil utfordringen være at utviklingen av nye kjøretøy vil gå hurtigere enn de tilpasninger som trengs av infrastrukturen.

2) Som en erkjennelse av at verden ikke bringes videre med å gjøre mer av det samme, bruker USA og Japan pre-kommersielle innkjøp i stor utstrekning der løsninger ikke finnes for å stimulere til innovasjon. Eksempler på resultatet av slike anskaffelser er IP-adresser,

GPS, programvareutvikling og utfordringer knyttet til så ulike forhold som diagnostisering av Alzheimer og opprydding av forurenset grunn som har skapt nye markeder for bioteknologi og nanoteknologi.

USA var først ute med å utvikle en modell som retter seg mot små og mellomstore bedrifter (SBIR – Small Business Innovation Research)²¹, og som nå etableres i ulike former i mange europeiske land²². Tilsvarende modell anbefales også innført i Norge for å sikre en bedre bruk av innovasjonskraften som små og mellomstore bedrifter representerer.

3) Den tredje modellen gjelder avsetning av fond til teknologiutvikling og innovasjon innenfor spesifikke bransjer og næringer. De kommunale omsorgstjenestene i Norge er en virksomhet med brutto driftsutgifter på om lag 70 milliarder kroner, som fordeler seg 50/50 på om lag 40.000 beboere i sykehjem og vel 160.000 som mottar hjemmetjenester. Til tross for sin størrelse har denne sektoren i svært liten grad vært gjenstand for systematisk forsknings- og utviklingsarbeid. De kommunale omsorgstjenestene har et stort potensial for innovative grep og nyskaping.

Innovasjon i omsorg vil først og fremst foregå lokalt i den enkelte kommune. De sentrale myndigheters rolle vil være å lage en incentivstruktur som fremmer innovasjon og nyskaping innenfor sektoren, og bygge opp en infrastruktur for forskning, utvikling og innovasjon på omsorgsfeltet som tar initiativ og ansvar for koordinering, nettverksbygging og resultatformidling på nasjonalt nivå.

Abelia har tidligere støttet Hagen-utvalgets innstilling om å sette av én prosent av omsorgstjenestenes totalbudsjett til forskning, utvikling og innovasjon (FUI). I likhet med utvalget mener vi det er uforsvarlig å drive en offentlig omsorgssektor videre med et årlig driftsbudsjett på nærmere 80 milliarder kroner hvor under to promille settes av til kunnskapsutvikling og forsknings-, innovasjons- og utviklingsarbeid.

3.2 Ytterligere tiltak for Forenkling, fornying og forbedring i offentlig sektor.

3.2.1 Organisering av digitalisering og teknologi i offentlig sektor

Offentlig sektor står foran store utfordringer for å møte innbyggernes behov og samtidig bære økende kostnader. Norge var tidlig ute med digitale løsninger, men ifølge EU ligger Norge nå midt på treet av landene i Europa på eGovernment-statistikken.²³ Ifølge stortingsmeldingen Digital Agenda for Norge er bare en tredel av alle tjenester digitalisert.²⁴

Et tilbakeblikk viser dessuten at vi ikke er i nærheten av å oppnå de ønskede resultatene i de store statlige IKT-prosjektene. I mediene er det snarere oppslag om "offentlige IT-skandaler" som dominerer, i tillegg til at effektiviseringsgevinster fra IKT-prosjekter i liten grad blir realisert. Landsdekkende undersøkelser viser at hele 90 prosent av offentlige virksomheter mangler en systematisk tilnærming til gevinstrealisering. For å lykkes med IKT-prosjekter trengs det god lederkompetanse og riktige incentiver.

²¹ <https://sbir.nih.gov/>

²² <https://www.nho.no/siteassets/nhos-filer-og-bilder/filer-og-dokumenter/offentlige-anskaffelser/menon-publikasjon-11-2014--offentlige-innkjop---mer-innovasjon-og-bedre-tjenester.pdf>

²³ Den europeiske kommisjon, digital agenda for Europa- egovernment, 2014. <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/scoreboard-2014-developments-egovernment-eu-2014> (Lest 11. mai 2015)

²⁴ St. Meld 23 (2012-2013) Digital Agenda for Norge- IKT for vekst og verdiskaping.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4339bb2154bd4b829f1d147bb2b26da8/no/pdfs/stm201220130023000dddpdfs.pdf>

Organiseringen av arbeidet med digitalisering av offentlig sektor må ha et bredt utgangspunkt, og noen viktige prinsipper bør legges til grunn: Brukeren, ikke teknologien eller den enkelte offentlige aktørs behov, må settes i sentrum. De offentlige digitale tjenestene må utvikles sømløst uavhengig av hvilket behov brukeren har. Et bærende prinsipp må være at vi som innbyggere skal kunne levere inn den samme opplysningen til det offentlige bare én gang, uavhengig av hvordan det offentlige er organisert og uavhengig av om en er skattebetaler, trygdemottaker, pasient eller bedrift.

Digitalisering er et sektorovergripende verktøy for måloppnåelse på tvers i offentlig sektor. Abelia mener derfor Finansdepartementet er en egnet eier av flere av de overgripende IKT-oppgavene, slik det er i både Danmark og Finland. Finansdepartementet har nødvendige fullmakter til å gjennomføre tiltak på tvers av departementene. Flere av de andre tunge etatene og samordningsoppgavene er dessuten allerede underlagt Finansdepartementet, for eksempel Skatteetaten, Direktoratet for økonomistyring, Toll- og avgiftsetaten og Statistisk sentralbyrå. Det vil også være hensiktsmessig at digitalisering og ambisjoner for økt produktivitet i offentlig sektor ses i sammenheng for å oppnå gevinstrealisering. Abelia ber derfor produktivitetskommissjonen se nærmere på et mer systematisk eier- og forvaltningsansvar for digitalisering og IKT i offentlig sektor.

4.0 Oppsummering av våre forslag til tiltak

4.1 Teknologi, utvikling og innovasjon for en kunnskapsbasert økonomi

Kompetanse:

- Vi trenger en kraftig opptrapping på IKT-kompetanse med en kapasitetsøkning på 50 prosent innen 2019.
- IKT-kompetansen i alle ledd av det norske utdanningsløpet må styrkes. Det bør legges særlig vekt på pedagogisk anvendelse av IKT.
- Digitale integrerte skoler må gå fra å være unntaket til å bli regelen, og da må skolene ha incentiver for å ta i bruk digitale læremidler og systemer for læringsanalyse.
- Det må utvikles et velfungerende marked for digitale læremidler, slik at skolene kan ta i bruk de systemene som passer best for deres undervisning.
- Vitensentrene bør få økt sin ramme med 40-50 millioner kroner for å realisere den teknologiske skolesekken.
- Kreativitet som tverrfaglig disiplin må settes inn et overordnet og konkret system. Man bør studere hvilke virkemidler som må styrkes for å få mer og riktig bruk av kreativitet.

Forskning og innovasjon:

- Det må legges tyngde bak målsetningen om at tre prosent av BNP skal gå til forskning og utvikling innen 2030, og at offentlig finansiert forskning skal utgjøre én prosent innen 2019. Hvis næringslivets forskningsandel skal øke til to prosent av BNP innen 2030, er det nødvendig med en ytterligere økning i offentlig finansiert forskning i en overgangsperiode fra 2019 til 2030. Økningen

må rettes mot virkemidler som utløser næringslivsforskning.

- Kommersialisering av forskning er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og vil bli stadig viktigere i en kunnskapsbasert økonomi som den norske. Man må prioritere de næringsrettede virkemidlene i Forskningsrådet som bidrar til konkurransekraft og innovasjonsevne, som SkatteFUNN, BIA, FORNY og Nærings-PhD.
- For å stimulere til flere vekstbedrifter må kapitaltilførsel i en tidlig fase prioriteres. Abelia mener dette best kan implementeres gjennom en pre-såknordning hvor private investeringer utløser statlige bidrag.

4.2 Bedre bruk av arbeidskårsressursene.

- Det er behov for kraftige incentiver for å stimulere til innovasjon, skalering og rask innføring av nye løsninger innen velferdsteknologi. Det bør opprettes en ordning der kommunale tiltak for innovative nye løsninger i helse- og omsorgssektoren utløser statlige bidrag.
- Tiltak for mobilisering av til deltakelse i frivillige organisasjoner og deres bidrag til samfunnsinnovasjon bør inngå i kommisjonens vurderinger. Et godt samspill mellom offentlig sektor og kommersielle og ideelle tjenestetilbydere vil være del av svaret på hvordan Norge best kan utnytte knappe arbeidskårsressurser.
- For å være konkurransedyktige i en stadig sterkere global konkurranse er det avgjørende for bedriftene å fremstå som attraktive arbeidsgivere slik at de kan tiltrekke seg og beholde de beste hodene. Revideringen av arbeidsmiljøloven må ikke reverseres, og vi trenger ytterligere forbedringer, spesielt i bestemmelsen om nattarbeid.

4.3 Tiltak for økt produktivitet i offentlig sektor

- Hvert år kjøper staten varer og tjenester for over 430 milliarder kroner.²⁵ Her ligger det et enormt potensial for å stimulere til mer innovasjon og FoU. Innovasjon må være regelen, ikke unntaket.
- For å få mer innovasjon i offentlig anskaffelser må anbudsrunderne i offentlig sektor gå fra å være detaljerte kravspesifikasjoner til å bli mer åpne og basert på hvilket problem som skal løses.
- Virkemiddelapparatet for innovasjon må kobles bedre på lovverk, rutiner og praksis for offentlige innkjøp. Dette kan gjøres gjennom ulike modeller for å stimulerer til mer FoU
- Det statlige forvaltningsansvaret for IKT-politikk og digitalisering må samordnes og prioriteres. I dag er det fordelt på for mange etater som har for lite og fragmentert ansvar.

²⁵ Tall hentet fra SSB, publisert 23. januar 2015. <https://www.ssb.no/offinnkj>

Abelia vil avslutte med å takke for muligheten til å komme med innspill, for flere anledninger til dialog med kommisjonens leder Jørn Rattsø og for et engasjerende møte med deler av kommisjonens sekretariat 30. april. Hvis kommisjonen har ytterligere spørsmål eller kommentarer til våre innspill, bidrar vi svært gjerne.

Vi mener kommisjonens kartlegging og forslag til tiltak er viktige for utviklingen av nytt norsk næringsliv, og ser derfor frem til kommisjonens andre rapport når den tid kommer.

Vi vil ønske kommisjonen lykke til i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen,

Håkon Haugli
Administrerende direktør Abelia